

**TA’LIM JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDA QO‘LLANILUVCHI MEDIA
TA’LIMNING ASOSIY MODELLARI**

Abdullajonova Nurzoda Nurmaxamadovna,
TATU Farg‘ona filiali, assistent,

Abdullayeva Ozoda Safibullayevna
Namangan muhandislik-qurilish instituti,
Texnik tizimlarda axborot texnologiyalari kafedrası professori,
pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori(PhD)
nurzoda_nur27@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada mediata’limning asosiy shakllari, qo‘llaniluvchi sohalarining o‘ziga xos jihatlari, mediata’lim usullari haqida ma’lumotlar keltirilgan.

**MODELS OF MEDIA EDUCATION USED IN THE DEVELOPMENT OF
THE EDUCATIONAL PROCESS**

Abstract:

This article contains information about the main forms of media education, specific aspects of its applied fields, and methods of media education

Mamlakatimiz va chet elda ishlab chiqilgan mediata'lim modellarini quyidagicha umumlashtirish mumkin:

– asosan media-ta'limning madaniy, estetik, ijtimoiy -madaniy nazariyalariga asoslangan ta'lim va axborot modellari (nazariya va tarixni o‘rganish, media -madaniyat tili va boshqalar);

– tarbiyaviy va axloqiy modellar (axloqiy, diniy, falsafiy muammolarni ommaviy axborot vositalari asosida ko‘rib chiqish), asosan axloqiy, diniy, mafkuraviy, ekologik va media ta'limining boshqa nazariyalariga asoslangan;

– asosan “iste'mol va qoniqish” nazariyasi va media-ta'limning amaliy nazariyasiga asoslangan amaliy-utilitar modellar (media-texnologiyani amaliy o‘rganish va qo‘llash);

– estetik-badiiy va madaniy nazariyaga asoslangan estetik modellar (birinchi navbatda badiiy didni rivojlantirish va media madaniyatining eng yaxshi asarlarini tahlil qilishga qaratilgan);

– ijtimoiy-madaniy modellar (asosan ijodkorning idrok, tasavvur, vizual xotira, talqin, tahlil, mustaqil, tanqidiy fikrlash nuqtai nazaridan har qanday turdagi va janrdagi matnlarga nisbatan ijtimoiy-madaniy rivojlanishi)

Shu bilan birga, bu modellar va nazariyalar har doim ham sof shaklda mavjud emas, lekin ko‘pincha o‘zaro bog‘liqdir.

Ommaviy axborot vositalarining keng tarqalishi, yangi axborot

texnologiyalarining paydo bo'lishi, bizning fikrimizcha, zamonaviy sharoitda deyarli barcha mavjud mahalliy va xorijiy media -ta'lim modellarini muvaffaqiyatli qo'llash va ishlab chiqish, ularni birlashtirish va sintez qilish imkonini beradi.

Media ta'limi Yu.N.Usov (1936-2000) ning fikriga ko'ra, "o'quvchi shaxsini rivojlantirishda ommaviy axborot vositalari va axborotdan (bosma, radio, kino, televidenie, video, kompyuter texnologiyalari, fotografiya) foydalanish tizimi.

Rivojlanish tizimining o'zi, bilimlarni to'playdigan an'anaviy ta'lim mavzularidan farqli o'laroq, birinchi navbatda, o'quvchining hissiy va intellektual rivojlanish jarayonini, uning imkoniyatlarini simulyatsiya qiladigan badiiy va ijodiy faoliyat amaliyotini nazarda tutadi. Shuningdek, "audiovizual madaniyat kontseptsiyasi maktab o'quvchisining ekran san'ati asosida estetik rivojlanish darajasining ma'lum tizimi sifatida: ehtiyojlar, ta'lim, audiovizual tafakkur" kiritildi.

Kontseptual asos: media ta'limining estetik va madaniy nazariyasi.

Maqsad: badiiy media matnlari asosida shaxsiy rivojlanish.

Vazifalar: tomoshabinlarni estetik, audiovizual, emotsional intellektual tarbiyalash, rivojlantirish:

- har xil faol fikrlash turlari (obrazli, assotsiativ, mantiqiy, ijodiy);
- media – matnlarni idrok etish, talqin qilish, tahlil qilish, estetik baholash ko'nikmalari;
- ekran, an'anaviy san'at va ommaviy axborot vositalari asarlari bilan muloqotda foydalanish uchun ommaviy axborot vositalarining tilini o'zlashtirish zarurati;
- olingan ma'lumotlar, badiiy va ijodiy faoliyatda og'zaki muloqotga ehtiyoj;
- multimedia, audiovizual va yozma matnlar ko'rinishidagi kommunikatsiya texnologiyalari yordamida sinfda olingan bilimlarni, turli xil san'atni, atrofdagi dunyoni idrok etish natijalarini uzatish qobiliyati.

Tashkiliy shakllar: o'quvchilarning o'quv, darsdan tashqari va bo'sh vaqtlarida media ta'limini joriy etish. Shu bilan birga, "faoliyatning to'rt turi ajratiladi: 1) ekran san'ati, ularning ijtimoiy hayotda ishlash qonuniyatlari haqidagi bilimlarni o'zlashtirish; 2) hikoyaning makon-zamon shaklida ochilgan mafkuraviy va badiiy mazmunini idrok etish; 3) sezish natijalarini talqin qilish, ekran san'ati asariga estetik baho berish; 4) ekran san'ati sohasidagi badiiy va ijodiy faoliyat".

Media ta'lim usullarini quyidagilarga ko'ra tasniflash mumkin: olingan bilim manbalari: og'zaki (ma'ruza, hikoya, suhbat, tushuntirish, munozara); vizual (media matnlarini tasvirlash va namoyish qilish); amaliy (ommaviy axborot materiallari asosida har xil turdagi amaliy vazifalarni bajarish). Kognitiv faollik darajasi bo'yicha: tushuntirish va tasviriy (o'qituvchi ommaviy axborot vositalari haqida ma'lum ma'lumotlarni etkazadi, tinglovchilar tomonidan bu ma'lumotni qabul qilish va o'zlashtirish); reproduktiv (o'quvchilar ularni hal qilish texnikasini o'zlashtirishi uchun o'qituvchi tomonidan ommaviy axborot vositalari asosida turli mashqlar va topshiriqlarni ishlab chiqish va ishlatish), muammo (tanqidiy fikrlashni rivojlantirish maqsadida muayyan vaziyatlar yoki media matnini muammoli tahlil qilish); qisman qidirish yoki evristik, tadqiqot (qidiruv va ijodiy o'quv faoliyatini tashkil etish). Media

matnlarini idrok etish va tahlil qilish jarayoniga, o‘yin-ijodiy faoliyat davrlariga, videotasvirga olish bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarga va boshqalarga ustunlik beriladi.

Media-ta’lim dasturi mazmunining asosiy bo‘limlari ("media -agentliklar", "media toifalari", "media -texnologiyalar", "media tili", "media -vakolatxonasi" kabi media -ta’limning asosiy tushunchalarini o‘rganish bilan bog‘liq):

- media ta’limiga kirish;
- maktab o‘quvchilarining media ta’limidagi ekran voqeligi;
- inson - muhit - uni rivojlantirish, tushunish va identifikatsiyalash imkoniyatlari;
- atrofdagi dunyoning rivojlanishini, inson ongini modellashtirishni yaxshilaydigan texnologiyalar;
- raqamli ming yillik - sivilizatsiyaning yangi bosqichi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullajonova, N. N., & Tursunaliyev, E. (2022). INFORMATIKA DARSLARIDA MEDIAMATNLAR TAXLILI. *Ta’lim fidoyilari*, 4, 10-15.

2. Jo‘rayev N.M, Abdullajonova N.N, INFOGRAFIK G‘OYALARNI RIVOJLANTIRISHNING TURLI YO‘LLARI, *Ta’lim fidoyilari*, 6, 190-195.

3. N Abdullajonova, M Jamoliddinova. MEDIA TA’LIM ISTIQBOLLARI. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры* 3 (9), 32-34

4. N Abdullajonova. PYTHON DASTURLASH TILIDA CHIZIQLI REGRESSIYA TASHKIL QILISHNING SODDA USULLARI. *Engineering problems and innovations*

5. X.Qodirov, N Abdullajonova. HAMKORLIK PEDAGOGIKASINING INSONPARVARLIK HUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMIYATI. *Scientific journal of the Fergana State University*, 560-563

6. Абдуллажонова Н. Н. (2016). Портфолио в качестве инструмента для оценки совокупного воздействия. *Современная система образования: опыт прошлого, взгляд в будущее*, (5), 30-33.

7. Абдуллажонова Н. Н. (2017). Современные образовательные технологии. *European Journal of Technical and Natural Sciences*, (2), 44-47

8. Абдуллажонова, Н. Н. (2018). НА УРОКАХ ЛЕГОКОНСТРУИРОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИА ТЕХНОЛОГИЙ. *Теория и практика современной науки*, (6), 727-730.

9. Жураев Н. М., Абдуллажонова Н. Н. The importance of telecommunication technologies in the preparation of future teachers of computer science at the university // *Технические науки в России и за рубежом*. – 2016. – С. 71-72.